

У2
П27

Петро Перебийніс

ТРЕТЯ
СПРОВА

Петро Перебийніс

Поезії

Київ
«Радянський письменник»
1983

У2
П27

Ш6(2:Ук)75

Новая книга
украинского советского поэта,
лауреата Республиканской
комсомольской премии
имени Николая Островского
посвящена нравственной проблематике,
теме утверждения
благородных гуманистических идеалов
в нынешний век
научно-технического прогресса.
Третья попытка —
метафорическое отображение
наивысшего напряжения
всех духовных и физических
сил человека,
глубокой его сосредоточенности
в решающие минуты жизни.

Рецензент *М. Б. Славинський*

Ілюстрації *В. Є. Перевальського*

10 57513

П $\frac{4702590200-139}{M223(04)-83}$ 120.83.

© Видавництво «Радянський письменник», 1983

ТРЕТЯ СПРОБА

На сполох б'є душа моя хоробра.
Гримучий світ зачасно примовк.
Зосталася у мене
третя спроба —
хистка, як доля,
як останній крок...
У ній —
мої надії не убиті,
мої поразки і важкі літа.
Усе життя я ждав цієї миті:
така близька вершина золота!
Пекучий трунок пізньої покути
мене проймає хмелем боротьби.
І я встаю,
спішу себе жбурнути
на хвилю шани
чи на дно ганьби.
Душа затята полум'ям вирує.
Для відступу одрізані путі.
Можливо,
в мить напружену помру я
на взятій,
на останній висоті.
Можливо, тінь огуди вузьколоба
впаде на буйну голову мою.
Та є ще, є у мене
третя спроба!
І я встаю.
Я — криця.
Я — в бою.

Мої високі
люди
і дерева

А слово народжує слово,
співає з братами-словами.
Життя за віками спливає,
а слово народжує слово.

А слово востає у слово,
а слово живе у розмаї.
І краю праслову немає...

Та звідки ж воно,
оце слово?

РІДНА МОВА

Рідна мово, зелена діброво!
Чую пісню твою молоду.
Золотими зірницями слова
ти цвієш у братерськiм саду.

Все бувало: несито і ласо
двоголовий хижак позирав.
Кров'ю, мово, навiк запеклася
ти на гнiвних устах Кобзаря.

Рідна мово, расту я крізь тебе,
крізь родовища дум і краси.
Я курганом стою серед степу
десь на грані сльози і роси.

Я прошений травою густою,
я промитий Дніпром до кісток.
Рідна мово, без тебе ніхто я,
мов підрізаний вітром листок.

Рідна мово, я слова не зраджу,
вірю в силу і правду твою.
Ти — надія моя і розрада,
кумачеве крило у бою.

Я повітря вдихаю з тобою,
усміхаюся днем голубим.
Я земною твоєю любов'ю
мудрі всесвіти мов полюбив.

Над усякі погорди, негоди
ти віщуєш весну і тепло.
Ти безсмертна, як совість народу,
як братерства лунке джерело.

Чую пісню твою колискову
і на свято до тебе іду.
Квітни, мово, зірницями слова!
Я — листок
у твоєму саду.

ОДВІЧНЕ КОЛО

Людині здавна шлях мостила
жадоба руху невиситима.
Людина босими ногами
брела по світу,
знемагала.

Людину горду через води
несли казкові скороходи.

В очах сяйнула
мить чудесна:
людина винайшла колеса.

Людина чари птиць відкрила
і в небі випростала крила.

Вона потужними плугами
кору розкрояла земну.
Людина босими ногами
ступає
в теплу борозну.

ТАЄМНИЦЯ СТЕПУ

Серед німого степу,
на могилі,
схилились у задумі
археологи.
Приховує земля
свої секрети...
Під лезом обережної лопати
білили таємниче
два скелети.

Над степом хмари здивились лапаті.
Замислено дивились археологи.

Що тут,
на цьому місці,
відбулось?
Чи хтось тікав,
чи, може, постріл з тилу це?
Два черепи:
розсічене чоло
і наскрізь продірявлена потилиця...

ІМЕНА ЧОЛОВІЧОГО РОДУ

Євгеніві Поповичу

Промовляю рішуче і гордо
(є чимало для того причин)
імена чоловічого роду:
Київ, Чуднів, Житомир, Тульчин.

Ружич, Бучач, Тетіїв, Немирів,
Овруч, Гайсин, Очаків, Ірпінь...
Чую мову сувору і щиру,
бачу вільні простори степів.

Не здавав на поталу навалі
міст і слів непокірний народ.
Це брехня, що міста називали
іменами вельмож і заброд.

Непрístupні фортеці на кручах
не мовчали, не падали ниць.
Б'ють слова, наче стріли разючі,
у провалля порожніх зіниць:

Ковель, Шаргород, Шпиків, Пирятин,
Бар, Летичів, Рогатин, Хотин,
Бахмач, Гайворон, Димер, Козятин,
Рахів, Літин, Роздол, Чигирин...

Повертались герої з походу,
і трава проростала густа.
...Імена чоловічого роду
бережуть українські міста.

ГВАРДІЙСЬКИЙ ЗНАК

Бачив знак чужі, вогненні далі,
зігрівався мужністю сердець,
злущений розпеченою сталлю,
порохом пропахлий, мов боєць.

Над широким Одером шалено
клекотів, гримів останній бій.
Впав солдат на березі, і клени
плакали в хуртечі громовій.

Тільки знак, поранений в атаці,
мічений краплиною свинцю,
молодому синові дістався —
меснику, майбутньому бійцю.

Син солдата став на мирні чати,
береже простори і моря.
І горить над серцем у солдата
батькової гвардії зоря.

БІЛЬ ОСВЕНЦІМА

П а м ' я т ь

I

Переді мною — гора
з кіс жіночих
в Освенцімі.
Наді мною —
оглушливий шепіт:
сивих кіс — материнських,
кіс пухнастих — дівочих.
Про щось
шепеляво шепочуть
кіснички дитячі
з вершини
страшної гори.

II

Навіщо ця жінка прийшла сюди?
Навіщо?
Навіщо?
Тут — безпорадні дитячі сліди
на попелі пам'яті вічної.
А жінка — майбутня мати.
А жінка — чекає дитяти...

III

Зів'ялий передчасно чоловік,
засушений надіями, чеканням,
коханням,
не розділеним навек, —
в Освенцімі,
на звалищі речей,
побачив
валізку своєї нареченої...
Кричало в ній
відкрите віко.
Кричали мовчазливим криком
корзини, саквояжі, тайстри:
— Пам'ятайте!
— Пам'ятайте!
— Пам'ятайте!

IV

Окуляри,
сумні окуляри —
об'єктиви життя людського...
Не боялися ви нічого,
ви життям наливалися вщерть.
Тож навіщо,
скажіть, окуляри,
ви здригнулись
від пострілу злого
і востаннє
збільшили
смерть?..

Сльоза свинцю

Не забудеться випадкова
зустріч в Освенцімі
з колишнім в'язнем
фашистського концтабору
Тамарою Дибик.
Родом вона із села Тимара
Гайсинського району на Вінничині.

Я знаю тепер,
у якому вогні
горіла недоля ваша,
та все ж...
До нестями тут важко мені,
а вам —
у мільйони раз важче.
В очах моїх —
цифри мільйонів страшних,
у ваших —
мільйонів уста безкровні.
Мені — лиш уяву,
вам — серце прошив
Освенцім
кривавим дротом.
Ваш погляд
багато мені розказав,
ще більше —
сльоза неждана...
Нехай же
остання ваша сльоза
свинцевою кулею
стане!

СНЯТЬСЯ БАТЬКИ ЖИВИМИ

Тихо в ногах п'єдесталів
сплять золоті вінки.
З усміхом рідним, останнім
сняться сином батьки.

Сняться батьки живими,
десь вони ще в путі.
Мовчки сумують за ними
сиві сини в самоті.

Через кордони граніту
кличуть батьки з даліни.
Подихом їхнім зігріті,
вранці
встають
сини.

ЩАСЛИВИЙ СОН

Ти знову чітко снишся мені, тату,
живим, здоровим,
а в очах — жура...
Крізь сон будильник цокає затято —
мені вже прокидатися пора.

А я не хочу виринати з ночі,
ловлю примарну усмішку твою.
Не хочу прокидатися!
Не хочу,
щоб ти вмирав,
коли я устаю.

Туманно світить місячна доріжка
і тане за тобою вдалині.
Живи, мій тату!
Я посплю ще трішки,
затримаю тебе я уві сні.

Нехай мене стрясають залпи грому —
я ще посплю, усім громам на зло.
Рука твоя прозора, невагома
лягає на живе моє чоло.

І серце розривається від болю,
мені вже не підняти голови.
Мій сон щасливий, тату:
я — з тобою...
Я вранці не прокинусь...
Ти — живи!

ПОЧЕРК

Мамо!..
Одержав твого листа.
Сиві рядки твої гнула втома.
Я довго сидів
і мовчки гортав літа,
що стояли за нашим домом.
Згадую, мамо, твій почерк,
рівний і точний,
наче спокій і впевненість
батькових рук.
Згадую, мамо:
здрігнувся твій почерк,
коли серед ночі
звістка про тата
влетіла до хати,
мов чорний крук.
Згадую...
Ти мене проводжала
і стискала в сухих долонях
задавнене горе.
А потім сліз не ховала
в пітьмі нічній.
Мамо, мамо!..
Мені так багато говорить
почерк тремтячий твій.

ПОСВЯЧЕННЯ У СЛОВО

Нам треба голосу Тараса.

П. Тичина

Батьку наш Тарасе, громе піднебесний,
ти навчи гриміти, грозами цвісти!
Грізне твоє слово блиском-перевеслом,
гей, перев'язало сфери і світи.

Люд земний клекоче, слово сіє рясно,
та не сходить слово в атомнім чаду.
Грому треба, грому, батьку наш Тарасе,
хай гроза розбудить весну молоду!

Вік нейтронним гнотом жевріє, іскриться,
сейфами банкірів грюкає в серця.
Треба віри в пісню, пісню-гровицю,
треба, треба світу совісті творця.

Слово, наче криця вічного кресала,
у гранітних душах пламіль добува.
Пісня не вмирала, пісня воскресала,
з попелу вставала буйно, мов трава.

Батьку наш Тарасе, дай вогню у слово!
Ситих того світу гнівом пропали.
Глянь у підлі очі, зблисни хмароброво
над скупим і ницим словом з-під поли.

Хай не знає слово муки і принуки,
хай у чесній пісні болем спалахне,
хай впаде зорею на робочі руки,
громом переповнить серце бунтівне.

Слово — це не просто звуки невловимі.
Слово — згусток думки, вічності луна.
Не вмирає слово, не спливає димом,
і ніяка сила слову не страшна.

Даймо тільки слову чистого огрому.
Ти навчи, Тарасе, грозами цвісти.
Ти навчи гриміти.
Грому треба, грому!
Хай почують пісню здружені світи.

СИВІ СНИ МОЇ

Було давно це,
а може, вчора:
крилом до сонця
кресав я зорі.

Кому — суниці,
кому — литаври.
Все рідше сниться,
що я літаю.

Все рідше сниться,
що я сміюся.
У сон-світлиці
співа матуся.

Ой сні мої, ой сні мої веселі,
куди поділись ви, пророчі сні?
Лечу у чарах білої оселі.
Ану, дожени!

Куди, юначе?
Співає ненька...
Невтішно плаче
у сні серденько.

Хмарина сива—
ой люлі-люлі!
Куди, куди ви,
літа минулі?

Ой сни мої, ой сни мої веселі,
куди поділись ви, пророчі сни?
Лечу у чарах білої оселі.
Ану, дожени!

Ану, спіймай,
ану, злети, засмійся!
Небесний рай,
співає карий місяць.

Ой літа, мої літа,
як вам спиться?
Зацвітає молода
сон-травиця.

І червоно вдалині
тануть маки.
Сиві крила уві сні
стогнуть важко.

Не плач, матусю!
Дзвенять литаври...
А я —
сміюся.
А я —
літаю.

ОБІЙМАЮ ПІСНЕЮ

Краю мій коханий, щире твоє слово,
небо твоє ніжно-голубе.
Рідна Україно, земле колоскова,
обіймаю піснею тебе.

Щедра Україно, чисті твої ріки,
мова твоя — вірності сестра.
З братніми краями ти зрослась навіки.
голубою кроною Дніпра.

Земле моїх предків, доленько ласкава,
світоньку мій, радосте моя!
Вічна Україно, квітне твоя слава
невмирущим співом солов'я.

Краю мій пшеничний, колосом любові
світишся ти в мирному гербі.
Мати-Україно, сонце чорноброве,
уклоняюсь піснею тобі.

СІК ЗЕМЛІ

Пам'ятай, мій сину, жнивне поле.
Не забудь, як ноги нам колола
гостра, насторожена стерня,
як нас юний серпень-серпня,
цей меткий хлопчина вогнелиций,
запросив напитися водиці
і згадати прадіда-женця.

Ти припав, мій сину, до лица
мудрої кринички польової,
що в яру ховалась між травою.
Ти ковтнув цілющої води,
що з глибин пробилася сюди,
що навік освячена землею
правітчизни щедрої твоєї.

Смаглочолоий хлопчик-серпня
над тобою ніжив колос дня...
Пий, козаче, сік землі поволі
на колінах перед полем долі!

Пий, мій сину, зілля-мураву,
пий сльозину прадіда живу...
Хай любов'ю нашою святиться
чарівна криничка-крижаниця!

А проб'є моя остання путь, —
ти лице кринички не забудь.
Не забудь, мій сину, жнивне поле,
хай мене стерня в землі не коле.

ПОДІЛЬСЬКИЙ ШЛЯХ

Моя подільська сторона
клекаче спекою нестерпною.
Комбайни в пахощах зерна
спішать, поскрипуючи стернами.

Пшеничним пилом з-під коліс
подільський шлях димить на обрії.
Мій рід навіки тут приріс
до ниви щедрої і доброї.

Тут час пшеницею пропах,
звідціль дорогою незримою
душа на зоряних вітрах
летить іскристою зерниною.

ПРЕКРАСНА СМЕРТЬ

А дід помирав дуже просто.
(Сказав хтось:
«Прекрасною смертю».)

Надвечір зайшов до онука.
Посидів собі.
Випив чарку,
а другу
відсунув рішуче.

Замислено,
довго дивився,
як сонце над садом сідало.
Тривожне,
засмучене сонце
в рум'янах вишневого цвіту.

Зітхнув.
Неохоче підвівся.
Сказав:
— Запрягай-но карету,
бо ноги якісь неслухняні.
А дибати дуже далеко...

Зручніше вмовстився у кріслі
онукового «Запорожця».
Заснув,
приколисаний шляхом...

— Приїхали, діду,
вставайте! —
термосить онук пасажира.

А дід,
на виду прояснілий,
уже десь далеко, далеко...
Поїхав дідусь у минуле
від нас на кареті прогресу.

Прожив дід на світі немало.
Та як же це треба прожити,
щоб смерть невблаганну, неситу
прекрасною люди назвали!

У ЧЕКАННІ ДОЩУ

Пісенька

Хмари, хмари,
гриви карі.
Хмари гарні,
але марні.
Хмари обриси міняють,
наше поле обминають.
Хмари, хмаренята,
годі вам ганяти.
Висипте із горщика
пшеничного дощичу.
На веселку,
на врожай
і на карий коровай!

ГРІМ НА СВІТАНКУ

Розбудив мене грім на світанку.
Грім —
розлунок вітання, вітанку.

Це земля мене вітала,
зливопадом щебетала.

Чарувало мене літо
ярим квітом-перелітом,
золотим ромен-романом,
запахущими громами.

А по стоптаній травиці
бігли грози-грозовиці.
Мене грози колисали
гromовими голосами.

Ще й веселка лебеділа
круг веселого чола,
моє серце змолоділе
оперізувала.

Розбудив мене грім на світанку,
в серце кинув жарину відтанку.
Щось відтануло в серці моїм...

Грім!

СІЙСЯ-РОДИСЯ!

**Сійся-родися, жито, пшениця!..
Перемішалися зерна, слова.
Сіється інеем, снігом яскриться
дзвінь вітрова.**

**Бризкає долу, дзвонить у скроні,
в серце росою — зерно!
Гей, розкажіте, прадіди кровні,
чим так чарує воно?**

**В чому цілюща і таємнича
сила живого зерна?
Сійся-родися, жито, пшениця,
доле земна!**

**Сіє горою щастя, здоров'я
братня рука.
Сіється пам'ять снігом на брови,
пам'ять гука.**

**Гей, не проспите, зморені діти,
рідне зерно!
Грозами куте, словом зігрите,—
вічне воно!**

**Жито, пшениця. Доле зерниста...
Перемішалися зерна, слова.
Сійся-родися,
сійся-родися,
пісне жива!**

* * *

Прокладають асфальт.
Срібло дощ розілляв.
Крапельни на стрічці гарячій
тріскочуть.
І куріє асфальт.
І парує земля.

А полин
у смолу
ронить сизі листочки.

Стебелину полин
до землі повернув...

...Шляховик молодий
по в'язкому асфальту
підійшов
до гіркого куща полину
і погладив
листочки сухі
винувато.

МІСТО

Місто вечірнє моє
розправляє натруджені плечі,
а розгойданий вечір
на рожевих пливе парашутах
і сідає на білий майдан.

Місто моє
не кружляє у танці неону,
місто світиться скромно
і розхвиленим поясом річки
підперізує стан гнучкий.

В місті моїм
не дзвенить уже брук мозолястий —
заплітають асфальти
сині стрічки у коси проспектів
і летять
між кварталів нових.

Місто моє
розправляє натруджені плечі.
Йде по вулиці вечір
і витрушує сяйво блакитне
на суцвіття
робочих рук.

АТЕЇСТИЧНИЙ ЕТЮД

Над чолами святих
зоріють німби.
Попівські вигадки це —
стверджують одні.
На думку інших,
німби — ніби
шоломи
гостей Землі у давнині.

Все — так
а чи інакше, може, —
не знаю.
Знаю лиш про те,
що малював з людей
художник
лице святе.
.

Увечері,
коли з роботи йду,
маячать штучним днем
безсонні вікна.

...Над чолами
конструкторів
зоріють німби таємничих біострумів.

ПРОЩАННЯ ЮЛІУСА ФУЧИКА

Слово не хоче вмирати.
Кличе гроза світова.
Є ще надія: крізь ґрати
вийдуть на волю слова!

Завтра не станеться чудо —
звідси дорога одна.
Завтра вже просто не буде...
Гасне зірниця земна.

Лиш не забути б нічого,
поки рядок не просох.
Ще раз помолимось богу,
слово — єдиний наш бог...

Спить заготована тиша.
В тиші спинились віки.
Завтра ніхто не допише
спалені болем рядки.

Завтра вже просто не буде.
В серці нема каяття.
Знайте: любив я вас, люди.
Люди, пильнуйте життя!

Хай проросте над світами
пам'яті синя трава!
Час у дорогу. Світає...
Воля!
Прощайте, слова!

* * *

Гей, пасе хлопчина хмари.
Хмар отари
ген бредуть до водопою
по синьому полю.

Але ж річка невеличка —
річенька Мурашка.
Для такої для отари
в ній води не стане.

Ану, хмари, повертайте
та й до моря...

— Ах, то ось де ти, ледащо!
Череда залізла в жито,
а він тут собі лежить-он.
Хоч би що...

МИТЬ

О мить найвищого зосередження!
Мить з милозвучним іменем:
Еврика.
Вона таїть у собі те,
чого до неї не було
ніколи.

О мить
великих відкрить!
Вона підвладна
вимірам серця і розуму,
благословенна,
як закоханий шепіт...

А чим вимірюється, скажіть,
мить,
коли зосереджено
тиснуть
гашетку?

КОЛИ Я ХМЕЛЕМ ПОВІТРЯ ВПИВАЮСЬ

...прийдіть подивіться:
кров на вулицях.

Пабло Неруда

Задоволений життям,
я щойно сміявся,
радів, як дитина.
Та пронизав мене смертельний холод.

Саме тепер,
коли я хмелем повітря впиваюсь, —
десь на землі
вбивають
невинну жертву.

Жертву невинну
ховають.

Саме тепер,
коли я задумався
над змістом життя, —
підлого вбивцю
наздогнала
куля розплати.

Підлого вбивцю
ховають
Жертву і вбивцю,
вбивцю і жертву —

в одну землю
(іншої немає) —
ховають,
ховають,
ховають...

Жертву і вбивцю,
вбивцю і жертву.

Саме тепер,
коли я хмелем повітря впиваюсь, —
хиляться тужно
червоні знамена...
Брата по той бік земної кулі
стріла отруйна свинцева куля,
що призначалась,
можливо,
для мене...

В землю ховають
незнаного брата.

Вбивцю пронизує
куля розплати.

Вбивцю
земля
не приймає.

ЄДИНИЙ

Людина я —
на свято і на будень.
Єдиний я.
Таких нема й не буде.

Єдиний.
Поміркований чи дивний,
який вже є,
але — єдиний.

Людина...

І тінню нависає думка:
на світі десь
тренує зір і руку
той,
що між інших постатей в шинелях,
можливо,
обере
мене
за ціль.

ВІРАЖ

Ковтаємо
таблетки інформації...

Хвороба віку!
Час —
на віражі.
Від нас ховає
поклади небачені
глибинна
інформація душі.

Ми спішимо кудись
і не встигаємо...

Дорога віку нашого
недовга.
Ми спішимо
заповнити прогаяне
коротким,
відчайдушним
епілогом.

ФАТАЛЬНА МОЛИТВА

Світе, якому ти богу
молишся на самоті?
Нитка життя людського
рветься в путі.

Нитка життя
пропаща,..
Відстань така близька —
від невблаганного пальця
до спускового гачка.

Світе,
лиха година
золото заgreбе.
Не віддавай людину,
не продавай
себе!

Світе живий,
не бався!
Нитка життя
коротка —
від божевільного пальця
до пускової кнопки.

ГЛОБУС МІСЯЦЯ

Горді предки, затиснуті в обрій,
у тісному околі жили.
Та рушали у далеч хоробрі,
виривали планету з імлі.

Над морями тріщали причали,
розсувалась планети межа.
Ми по глобусу обрій вивчали,
щоб Земля нам була не чужа.

Ми чудес не чекали на місці,
і скорялись простори німі.
Над землею зеленою
Місяць
таємниче синів у пільмі.

Розсувались галактики стіни
на розхресті озорених трас.
Глобус Місяця
з вічної тіні
розвернувся морями до нас.

Глобус Місяця кличе в дорогу,
кружеля на вузькому столі.
Придивляється пильно до нього
розшифрований
глобус Землі.

ВІКНО

Летимо за синьою завісою.
У морозній тиші
звіддала
на ілюмінатор телевізора
напливає
радісно
Земля.

Голубіють матові проталини
океанів
і материків.
Ми на рідну Землю повертаємо
по знайомій трасі мерехткій.

Нам дорога зорями устелена.
Ми Землі не бачили давно.
Журиться над сонними антенами
зморене чеканнями вікно.

І Земля
крізь відстані захмарені,
крізь туман
поволі
наплива.
Ти світи, вікно,
світи у мареві,
поки віра в тебе
ще жива.

Не треба сліз! Нехай живуть за мене
на цій землі мої веселі жарти.
А я хотів би на горі зеленій
під небесами рідними лежати.

Хотів би я, щоб слово незрадливе
жило, немов душа моя нетлінна,
щоб тихо на горі моїй зронила
бодай одну сльозину Україна.

БУЗКОВЕ БРАТАННЯ

Мої побратими надійні і давні!
Хай вітер — чи звідси, чи звідти, —
а я не міняюсь:
пишу вам вітання
рядками бузкового цвіту.

Пишу — розцвітаю...
Такий я весняний!
Я — кущик бузку у розмаї.
Мої побратими,
я з вами піснями
бузкових вітрів розмовляю.

Мої побратими весело-серйозні,
на світі тепла небагато.
Коли несподівано вдарять морози —
згадайте бузкового брата.

Згадайте про сині бузкові розмови,
про цвіт, що в морози не гине, —
і станеться чудо.
І кетяг бузковий
розтопить затяту крижину.

І полум'я бризне у небо холодне
іскринами цвіту рясними...
Коли заклекоче бузок у негоду,
то знайте:
це я вам цвістиму.

Бузковим теплом
крізь тороси і хмари
спішитиму вас я зігріти.
Я з вами, братове!
Я вірю у чари
живого бузкового цвіту.

Братове, я з вічності квітну бузково,
я піснею мчу добровісно.
Пишу вам пелюстками слова:
«Братове,
бузком назовіть мою пісню!»

В сузір'ї некторалі

* * *

Душі потрібен спокій,
як морю — повний штиль.
Та скелю на осколки
рубають леза хвиль.

У мороці густому
скипає глибина.
Душа змиває втому,
на простір вирина.

Душа моя прорвала
застояну блакить.
Над пусткою провалля
душа моя штормить.

Скресає небо штилю
на грані голубій.
Розгойдується хвиля,
розгін бере прибій.

У море блискавиця
жбурляє злий аркан.
Душі неспокій сниться,
як морю — ураган.

Зійди до мене карою сльозою
в сузір'ї золотої пекторалі.
Ще доля нам весняною грозою
на срібному весіллі не заграла.

Повік на мене буде струменіти
слов'янське світло погляду палкого.
На тебе схожі всі мадонни світу,
і тільки ти не схожа ні на кого.

АЛЬТЕРНАТИВА

Завше, коли осокою черкає
серце роз'ятрене
совість жива,
альтернативою —
Авель чи Каїн —
світ розтинають пекучі слова.

Хто? —
невідступно чатує питання. —
Авель чи Каїн ти?
Хто ти єси?
Крига
у скреслому серцеві тане
і розрива його
на полюси.

ЧИСЛО 13-те

Нехай уже хокейні забобони,
коли магістри настрою
не доторкнуться льоду — боже борони! —
з номером
13-тим.

Нехай уже...
Але ж число 13-те
вросло тавром пекучим у віки.
Воно в дорозі супроводжує:
— Тримайтеся!
Ховайтесь, простаки!..

Воно вогнем нас поливає перехресним
і душу заячу
щомісяця
таранить.
13-те число...
Багато перекреслено
добра ним!

13-те число!
Життя на мертвій точці...
Так просто це: сидіти
у тилу,
у забобоні.

Та вогник полохливу душу точить,
і детонують сили непоборні.

ЧОМУ?

Він листя шпортає ціпком
чи забива «козла».
Собою задоволений цілком:
за довгий вік
нікому
не заподіяв зла.

Лиш пам'ять зла...

Не кинувся у воду, коли топився хлопчик.
Чому?
Не захистив товариша, коли його цькували.
Чому?
Не зміг сказати правду, коли жиріла кривда?
Чому?

Він посмілів.
Збагнув — чому.
Відкрилась істина йому.

Він зараз би стрибав у воду,
обороняв товариша
і правду в очі різав...

Та пізно...

ВІК ХХ. АВТОМАТИ

Автомати —
діти ери,
конденсатори ідей,
патентовані дублери
перевтомлених людей.

Автомати —
це армади
дресированих машин.
Не уміють автомати
сумувати без причин.

Торпедують лютий атом,
світ підносять на руці
копітливі автомати,
металеві мудреці.

Зеленаво мружить очі
маска робота-творця...

Автоматами стукочуть
розвантажені серця.

НІЧ У ПОЛІ

Зоряна дорога.
Обрії просторі.
Ніч.
Ніде нікого.
Тільки я
і зорі.

Тільки журне поле
в сутінках синіє.
Спить рівнина гола
в зоряній завії.

Зорі вересневі
ще не прохололи.
Скільки їх у небі?
Скільки їх у полі?

В далечі туманній
зорі я пильную.
В зореокеані
виберу одну я.

Йти мені ще довго
в синім зореграї.
Від землі дорога
в небо завертає.

НЕРВИ

Загадка мудрої Мінерви
стрясає мозок, мов тротил.
Болюча тема —
нерви, нерви! —
повік не втратить гостроти.

Брошури пухнуть популярні,
великомученик папір
вергає судження полярні.
Запекло йде учений спір!

Ну як ці нерви розчакнути
під скельцями мікрозіниць?
Не може скальпель осягнути
анатомічних таємниць.

Куди діватись —
нерви, нерви...
Гризота мучить і саднить...
Затятий лицарю Мінерви,
не рви
тонку нервову нить!

Її не можна розщепити
неначе атомне ядро.
Зате спроможне зачепити
цю нить
відточене перо.

АНТИТЕЗА

Не вірю я громовідводу.
Не захистить мене від бід
і не прикриє у негоду
холодний цей
громовідвід.

Його підносили до неба,
йому хвалу співали ми.
Він мученик.
Бере на себе
усі розлючені громи.

А я ж то знаю:
невеселе
громовідвода ремесло.
Йому
аби кінці у землю,
аби скоріше пронесло.

Він
то у небо пнеться гордо,
то низько гнеться, мов лоза.
Не вірю я громовідводу,
коли у вічі б'є гроза.

ОСТАННЄ БАЖАННЯ
СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

Лети, вітре, на Україну,
неси вісточку чаїну
до рідного краю.
А я помираю...

Боровся я до загину
за воленьку, за людину.
Лети, вітре, не барися,
Україні поклонися.

Поклонися Дністру-свату,
завітай у білу хату.
Там дівчинонька чекає,
в неї коси — два Дунаї.

Скажи, вітроньку, дівчині —
хай не плаче в самотині.
Хай другого покохає,
а я помираю...

Ой, не треба, вітре-брате,
про другого їй казати!
Перевій стежки-дороги
до її порога.

Повій леготом зеленим,
поцілуй за мене
дівчиноньку мою вірну
та вертайся з України.

Лети, вітре, та й до моря
через гори,
через горе!
Важко, брате, помирати.
Жде дівчина в білій хаті.
В неї коси — два Дунаї...
А я помираю...

ДИВЛЮСЬ НА СОНЦЕ!

Мені його розхваляють професори:
мовляв, повчися, за взірець бери,
оце підводник, ах, оце шукач!

В калюжі
сонце
бачить...

Він справді
своєрідний дуже,
оригінальний він без меж.
Але ж
навіщо —
у калюжі?

Калюжа
випарується,
і слід просохне
від неї
на землі нагрітій.

Дивлюсь
на сонце
у зеніті.

ПОХВАЛЬНЕ СЛОВО ОДНОМУ
ЧЕСТОЛЮБНОМУ ЧОЛОВІКОВІ

Мені б тільки жити по совісті.
І ви не дивіться спогорда.
Я мерзну у вашій високості,
у космосі вашої вроди.
Я сліпну од вашої світлості,
та гонором серця не мучу.
Я — сонячна бджілка на квіточці,
а ви — наче сонце сліпуче.
На світі багато ви значите,
а я от не значу нічого.
Я просто людина, як бачите,
а ви — щось від господ-бога.
Я вічно в боргу перед славними —
мережу, ви кажете, дрібно.
Не будемо міряться лаврами,
приправи мені не потрібно!
Вершинами бронзи не марю я,
до вічного раю ще встигну.
Живіть собі гордо за хмарою —
із неба не видно людини.
Не хочу я вашої милості,
небесного блага не хочу.
Я вищим од себе не виросту,
звеличу людину робочу.
Я прагну земної прозорості,
зеленої свіжості гаю.
Мені б тільки жити по совісті.
А вам нехай бог помагає.

СКАРГА ФІЛОЛОГА

Люди добрі, мене ви не ганьте
і не списуйте зразу в пасив.

Я стомився:

так важко рубати
непролазний словесний масив.

У короткі, недоспані ночі,
у каскади паперів і справ,
у натружене серце гримкоче
нескінченний, стрімкий
словосплав.

Так багато є слів незвичайних —
словосплав не має кінця.

Але як, бува, не вистачає
лиш єдиного слова,
слівця...

ХУДОЖНИК

Василеві Перевальському

На черені червоний жар тріскоче.
Бери той жар
і грайся ним, як хочеш.
А матінка до печі не пускає.
На припічку сиди ось,
та не скраюю...
Сиди!
Коли ж воно і не сидиться.
Знадвору в шибку стукає синиця.
Скрипить про щось осніжена тополя.
І стільки тих чудес перед тобою!
Нехай лиш тільки ньенька одпочине...
Хапай мерщій приручені жарини!
У пригорщі горни зірки гарячі,
горни,
допоки димом ньенька плаче.
Колишуть жар попечені долоні.
Жарини сизо стигнуть на ослоні,
і просяться у пальці,
і печуться.
Нагадують про себе
кожній пучці.
Та ось вони не сизі вже,
а чорні.
Ану, змітай з ослона
чорне гроно!
Сичать вуглини,
ще не охололі.
Росте на білім комині тополя.

І чорні крила стріпає синиця.
Сиди!
Коли ж воно і не сидиться.
Печуть у чорні пучки ті вуглини.
Малюй!
Нехай матуся одпочине...
Вже пальчики аж корчаться від болю,
та скільки тих чудес перед тобою!
Малюй!
Стоїть матуся на порозі
і дивиться крізь дим,
крізь дивні сльози.
Різьби!
Вуглина крицею скрегоче.
Горить різець на чорнім дереві ночі.
Пече різець під серцем, як жарина,
як вражена сльозина материна.
Різьби!
Стоїть матуся за тобою,
за димом,
за далекою сльозою.

ОСНОВА

У кого — барви, що ростуть з палітри,
на небо схожі і на краплю крові.

А в мене —
рідне слово.

У кого — звуки, що з глибин оркестру
летять у світ і душу рвуть громово.

А в мене —
рідне слово.

У кого — бронза, що із постаменту
встає нетлінним символом любові.

А в мене —
рідне слово.

Слово може
цвісти, гриміти,
вічно бронзовіти.
Та в чистій суті,
у своїй основі —
не схоже слово
ні на що у світі.

На тому споконвік стоїть воно.

РОБОТА

Робота!
Робота до сьомого поту.
Тільки б вона —
не з-під палиці...
Робота!
Днини і ночі —
робочі!
Робота —
бікфордів шнур підпалювати,
коли ти
на порохівій бочці...

Робота!
Робота не ради плати.
Робота —
як бій,
як останній патрон,
як вірш той веселий,
якого Війон
устиг написати
за ніч
до страти.

ЧЕРГУВАННЯ У ГАЗЕТНОМУ ЦЕХУ

Вилітай, моя рідна газето!
Ти носи у ранковій імлі
насторожений подих планети,
віщий голос моєї землі.

Ти спіши, білосніжна лелеко,
шелести запашними крильми.
До людей долетіти нелегко
над планетою світла і тьми.

Гартувала мене, як солдата,
в муках слова робота важка.
Переплавив я серце затяте
у свинцевому громі рядка.

Позолочені лаври поета
проміняв я на терни давно.
Я стаю на світанку, газето,
під правдиве твоє знамено.

ЗАЗДРОМУ – НА НЕЗАБУДЬ

Мій заздріснику, друже по нещастю,
твої зіниці звужені, мишасті
горять у заздрій муці,
в душі моїй пасуться.
Від них не заховаєшся нікуди,
вони лисніють липкістю облуди.
Немов жучки землісті,
ворушаться зіниці.
Вони спроможні горло прокусити,
вони в моєму горі ненаситні.
Мій друже-небораче,
радій, коли я плачу.
Я виплачу всі болі та гіркоти,
я всі недуги зможу побороти.
Відтане добре серце,
і доля усміхнеться.
Мій заздріснику, лишенько з тобою,
твої зіниці спалені журбою.
Ну чим тобі вгодити,
мій друже сумовитий?
Чи руку втяти, чи спалити хату,
чи впасти на дорозі і не встати?
Які ще є напасті,
мій друже по нещастю?
У заздрості погодишся на все ти,
лиш тільки не бажай моєї смерті.
Без мене,
мій іудо,
життя тобі
не буде!

* * *

Іванові Чендею

Ти наче й не орел.
Та над орлами
ти п'єш холодний трунок висоти.
Торкається душа твоя незламна
небес, яких орлам не досягти.

Ти наче й не орел...
Твої Карпати
цвітуть, ростуть у тебе під крилом.
Душа твоя дитинна і затята
витає над студеним джерелом.

Душа твоя висока, таємнича
крилом черкає крапельку роси.
Ти наче й не орел.
Та небо кличе
тебе гримучим голосом краси.

ПРИГОДА НА СЛУЖБІ
СОЛДАТА ДРАЧА

Стоїть на чатах юний Драч і плаче
від радості за друга-пісняка.
Дивак солдат...
Невже отак, юначе,
прирівнюють багнета до пера?

Нехай від щастя хочеться кричати,
нехай сльозину рониш непросту.
Та як невчасно все це...
Ти ж на чатах!
Не в тещі на пампушках —
на посту!

У тебе під рипучою кирзою
межа добра травою проросла.
Не плач.
Бо ще прогледити за сльозою
підступну тїнь зачаєного зла.

Не плач, солдате!
Віра бронebійна
врятує рідну землю від корид.
Зітри сльозу на криці карабіна.
Кріпися...
Мокрий порох не горить.

Ти чуєш?
Серце стогне від напруги,
неначе грім у хмарі грозovій.

Отак радіти радощами друга
тобі шкідливо, брате,
зрозумій!

Стоїть солдат і плаче, як дитина.
І соняхом вогніє голова.
Поезія —
любов його єдина —
сльозою грізну крицю пробива.

Поезія ридає, і радіє,
і серце розриває молоде.
Поете,
поки маєш ти надію,
любов серед братів не пропаде.

Важка сльозина битиме до скону,
вогнем пектиме в душах мерзлоту.
Поезія —
любов твоя нескорна —
стоїть, неначе сонях,
на посту.

ПОГОНЯ

Щастя, ти знадливе,
мов квітуча нива.

Ти світило золотаво,
ти співало-щебетало:
будь щасливий!

Мчали весни, зими,
ти летіло мимо.

Ти півобрію закрило,
я ловив тебе за крила
невловимі.

Стрів мене, як брата,
коник мій крилатий.

Нумо, коню, у погоню!
Будем, коню-крилоконю,
раювати.

Будем жить немарно.
Швидше, коню карий!

Ех, летів я все скоріше,
блискавицею періщив
чорні хмари.

Та живеться раз нам —
вже летіти страшно...

Десь на обрії стрімчастім
ти щебечеш, моє щастя
недосяжне.

Щастя, ти зрадливе,
як осіння злива.

Віддаляється твій щебет.
Може, справді я у тебе
нещасливий.

Я лечу над рястом —
тільки б не упасти...

Де ти, щастя,
озовися?
Вже мій коник притомився.

Де ти,
щастя?

МАГ

За кермом атракціону
він — чаклун,
справдешній маг.
Служба каверзна, сезонна
у диспетчера розваг.

Гей, сідайте-но, охочі,
на похилу карусель!
Маг розваг,
якщо захоче,
до небес вас піднесе.

А коли він знедобріє, —
хто б не був ти, постривай!
Лиш півоберту
до прірви,
і — прощай, небесний рай!..

Має маг свої секрети,
вам на радість
і на страх.
Обережніше, не сердьте
ви диспетчера розваг!

Скільки тут йому сидіти?
Маг веде годинам лік.
Дома в нього жінка, діти...
Маг —
звичайний чоловік.

ІЛЮЗІЯ

Вирує чаша стадіону,
трибуни маками цвітуть.
Юнак тренований
з розгону
гойдає впевнено батут.

Зове розбурхана уява,
і вже не спинишся ніяк.
Неначе блискавка смаглява,
у небо цілиться юнак.

Та сила впертого тяжіння
тримає тіло молоде.
Рипить оманливо пружина,
батут наструнено гуде.

Спливає хмаркою осмути
секунда злету нетривка.

На непокірному батуті
заклякла постать юнака.

ПРО ШКОДУ ФУТВОЛЬНОГО МАТЧУ

Ти кривиш губи іронічно
і стіл чатуєш, як престол.
Ти іскру мудрості магічну
не промінєш на футбол.

Не відсуваєш ти на завтра
паперу чистого сувій.
І я, признатись, навіть заздрю
цій пунктуальності твоїй.

Та що подієш із собою —
не можу всидіти, хоч плач!
Безпечне серце прагне бою.
І я спішу.
Футбольний матч...

І я горю, уболіваю,
лечу над хвилями долонь.
Мене у прірву небокраю
жбурляє пристрасті вогонь.

Не жду я милості нізвідки,
коли гряде штрафний удар,
коли до сітки, мов до стінки,
стає похмурий воротар.

Удар!
І лускає від жару

штрафного поля травостій...
Повір, буває, навіть заздрю
я пунктуальності твоїй.

Чудної примхи не збагнеш ти.
Спішу, лечу я навмання.
Зринає м'яч, немов планета,
у небо втраченого дня.

МОРСЬКИЙ БІЙ

Давай пограймо, сину,
в бій морський.

Ти знай:
це гра наосліп,
гра у щастя.

Усі надії покладаєш
на крейсери потужні,
на лінкори.
Та на дно
частіше
йдуть
великі кораблі.

Противник хитрий
знищує на пні
беззахисну твою ескадру.
І залишаєшся ти
на човні
у невблаганному кільці
блокади...

Давай пограймо, сину,
в бій
морський.

КРОКИ

Ідуть по землі малюки.
Мої земляки.
Громадяни.
Земляни.

Поважно синочок
до школи
прошкує.
Дрібоче довкола м'яча,
як довкола
земної кулі.

Об камінь планети
підшвами креше,
ступає уперто.
Усе йому —
вперше.

Він колос беребить
і парость антени.
Він дивиться
в небо.
Він схожий
на мене.

Відходить синок мій
від мене
все далі.

А десь там —
онуки
на ноги вже стали.

А десь там —
і правнуки...

Ніжки малі
тупочуть,
неначе
віки по землі.

Я бачу:
об камінь якоїсь планети
хлопчина підшвами
креше уперто.
У зорянім шквалі
летить він вогненно.

Він дивиться
далі.
Він схожий
на мене.

* * *

Так мені, бува, не вистачає
гордої тієї прямоти,
що стрясає скелі глухоти
і гримить у безвісті мовчання.

Падають на мене всі нещастя,
мов дощі холодні восени...
Земле, ти зорею осіни
дух мій
і не дай мені упасти!

Правітчизно, земле моя рідна,
випить небо дай мені до дна!
Горда, неприступна вишина
так мені буває необхідна.

* * *

Кімната у районному готелі.
В ранковому, єдиному вікні
звисають сонні груші, мов гантелі,
русяво світять соняхи сумні.

Кімната мовчазна, напівпорожня —
за мачуху вона мені була.
...А це стою востаннє на порозі
і зовсім не таю на неї зла.

Стою і сам ніяк не зрозумію
нежданої, щемливої журби.
Вікно ранкове ніжно рожевіє,
і радісно воркують голуби.

А я рипку валізу опускаю,
і йти чомусь не хочеться мені.
Киває груша-спасівка ласкаво,
і кланяються соняхи сумні.

ВІДЧАЙ ОРЛІВ

Адлерський аеропорт *
гори довкіл облягли.
Раннього неба офорт
зморено креслять орли.

Громом важким на зорі
будяць бетон літаки.
Страшно орлам угорі
жити із громом таким.

Щось непокоїть орлів,
щось у цім небі не так.
Царство холодних вітрів
стало тісним для атак.

Ранок небесних турбот
снігом вершин забілів.
Адлерський аеропорт
не помічає орлів.

* Адлер — орел (нім.).

Сніг, сніг!
Біло, біло
у затіненій діброві.
Наші груди розпашіли,
наче зорі вечорові.

Ой згасали угорі
снігурі.
Ой згасали, замовкали
за лісами, за думками.

Сніг, сніг!
Біло, біло,
небо кригою взялося.
Наші груди спопеліли,
наші крила перетліли
на морозі,
у дорозі.

Ой летіли,
ой згасали
угорі
снігурі!

ЛЮБОВ ДО ПРИРОДИ

Він так природу любить,
що за неї
ладен пройти крізь полум'я і воду.

Коли у місті нічим продихнути,
йому щораз нагадує про себе
пристріляна
двосмертна дубельтівка.
Тоді він одягається тепліше,
двигун прудкої «Ниви» прогріває
і мчить
подалі від гіркого чаду,
на простір,
на повітря,
на природу.

Він так природу-матінку кохає!
За неї він помер би у двобої.
Любов його в латунному набой
тихенько спить...

Чаїться злим жаканом,
чатує замаскованим капканом,
чигає розгадюченим арканом
любов людського роду
до природи.

КЛІТКА

Тінь-тінь!
Попалася синичка
в пастку —
забаві ненаситній
в пащу.
Тінь-тінь...
У клітці синя тінь,
повітря, світла
і пшона доволі,
і лиш на змах крила —
до волі...

Ех, клітка —
і який же хитрий
винахід!

Стрибай собі притьмом
і пробуй крила.
Співай собі:
тінь-тінь!
Усі тут вигоди...

Лише від ґрат
ледь видимих
лягає синя тінь.

Ех, клітка —
і який же хитрий
винахід!

* * *

По зелених маршрутах весни
повернулись лелеки в негоду
і на крилах своїх принесли
запах сонця і талого льоду.

Їм не завжди світив яснодень,
та лелеки в путі не пристали.
Видно, вчилися вони у людей
пам'ятати зелені причали.

Видно, це од людей у птахів:
через відстані, бурі і втому
повертатись до рідних дахів,
до знайомого отчого дому.

На обрії
СЛЬОЗИ

ЯБЛУНЬКА-ЗЕРНИЦЯ

Ой чия ж ти, веснокрила яблунько-зернице,
як потрапила у лоно теплої землиці?

Звідкіля ти прилетіла у пташиній зграї,
де ти, сестро, літувала, у якому раї?

Росла собі я помалу,
у зернятку ночувала,
у яблучку золотому
край отчого дому.
Я на крилах не летіла,
є у мене віти білі.
Я не з раю,
я не з раю,
а з рідного краю!

Сестро, як же вберегла ти ніжні свої плечі
від загрозових морозів, лютої хуртечі?

Як же ти не захлинулась білими снігами,
як ти зиму перебігла босими ногами?

А що мені ті морози,
а що мені всі погрози?
Я слухала у завії
казки молодії.
А коріння від негоди
я ховала на городі.

Я не з раю,
я не з раю,
а з рідного краю!

Ой ростеш ти, виростаєш, яблуне-зернице,
спрагло п'єш солодкі соки матері-землиці.

Чом же, яблуне-сестрице, ти згорнула крила,
чом рожевими сльозами землю оросила?

! За себе я не журюся,
я зернятко моє русе
у яблучку золотому
ховаю від грому.
Щоб далеко не літало,
здоровеньким виростало...
Я не з раю,
я не з раю,
а з рідного краю!

БІЛЕ ВИДИВО ЗИМИ

Вишиває сніг черешню,
двір і нашу хату.
Біла хмаро,
де береш ти
пряжі так багато?

Брате яворовий,
снігу в мене досить —
батькові на брови,
матері на коси.

Я дружині вії
вишию-притрушу,
а тобі навію
снігу в ніжну душу.

А тебе у тиші,
мов оцю черешню,
снігом заколишу,
снігом замережу.

Ой мережить-вишиває
сніг усе довкола.
Біла хмара висіває
чари в чистім полі.

Світить поле неозоре,
пряжею розшите.
Вишиває сніг узори.
Спить під снігом жито.

СНІГ У КВІТНІ

Випав сніг
у квітні —
у моєму
квітні.
Забілив, завіяв
руна молоді.
Випав сніг
у квітні
холодком залітним
на гарячий цвіт
моїх надій.

Ой не гасни,
цвіте,
мій гарячий цвіте!
Зачекай —
настане світла мить.
Зачекай,
мій цвіте,
під квітневим снігом.

Сніг
квітневий
довго не лежить.

* * *

Весна, весна...
Ні, не весна, а музика!
Послухайте,
як простір пружнять звуки.
Погляньте,
як гілкам тополь у такт
над клавішами листя
зводить руки,
зелені руки
травень-музикант.

Біжить весна
босоніж по траві.
Над луками,
над буйнолистим руном
співають срібнодзвонно,
небострунно
тополі,
мов органи грозові.

ЗЕЛЕНІ СЕМАФОРИ

Сонцетравню, світе синьогорий,
черешневий краю запашний!
Відкривай зелені семафори
на веселій станції весни.

Мчить весна по рейках паралелей,
і гримить лунка травнева путь,
і хмаринок срібні каравели
в небесах зарошених пливуть.

Зеленіє стомлена планета
на розпутті радості й журби.
Над морями крила розпростерті
обпікають білі голуби.

Мчить весна. Цвіте її дорога.
Світ озоном солодко пропах.
Семафори листя молодого
майорять у теплих небесах.

Сяє травень, квітами зігрітий,
кумачем дзвенить у вишині.
На вітрах каштани білим цвітом
салютують сонцю і весні.

* * *

Град над садом ходить косо,
білий цвіт нещадно косить.

Ох лихий же
градопад!
Сам шугає
у провалля,
ще й пелюсточки підряд
оббиває...

Засипають білий сад
градопад
і цвітопад.

ПРОГНОЗ

Виграє сурмою ринви,
жебонить вечірній дощ
над кварталами старими,
над асфальтом синіх площ.

Пахнуть сутінки вологі
духом літнього тепла.
Ніжна дума всі дороги,
світ широкий обняла.

Дума — квітонька русява —
омивається дощем.
Крізь негоду
лине сяйво
розвеселених очей.

Розвировані циклони
відступають за моря.
В ріднім небі не холоне
заворожена зоря.

ТЕЧЕ МУРАШКА

...І відкрили ось нам, читачам,
славну річечку Мурашку, — я й не знав,
що така є на планеті.

Олесь Гончар

Чи знаєте ви річеньку Мурашку?

Не знаєте...

Ну що ж, не дивина.

Цю річеньку знайти на карті важко,
та й на землі невидима вона.

То прудко між горбами, то поволі —
крізь глей, пісок, чорнозем і граніт —
жива, дзвінка ріка моєї долі
тече собі неголосно у світ.

Вона впадає в росяну Мурафу,
збігає у дністрову бистрину.
Кипучий Дністер донечку Мурашку
несе у Чорне море,
вдалину.

А там —
Босфор і Мармурове море,
Егейські плеса, димний Гібралтар.
А там —
грімкі Атлантики простори,
які скибує вітер-плугатар.

Мурашко відчайдушна,
чи не страшно?
Чи не пристала хвилечка твоя,
чи не роздерла десь тебе, Мурашко,
солоня атлантична крутія?

Мовчить моя Мурашка...
Над землею
проноситься зловісний ураган.
Джерельний шепіт річеньки моєї
в п'яті нещадно глушить океан.

Та гірко пахне рутою-травою,
подільським гаєм хвиля штормова.
Крізь чорний морок ночі світової
струмує щемний голос:
— Я жива!..

Земна вода повік не може вмерти.
Течуть річки великі і малі.
Є річенька Мурашка на планеті —
вона пульсує жилкою землі.

Блакиттю світ запилений мережить,
снує Мурашка нитку течії.
Черпнув я на канадським узбережжі
рукою синю крапельку її.

Не спинять ні окупи, ні загати
моєї нескінченної ріки.
Дзвенить Мурашка хвилею затято,
тече
з мого серця
у віки.

ГЛИБИНИ КАНІВСЬКОГО МОРЯ

Б'ють у вічі краплини.
Кличе небо: кру-кру!..
Білим привидом лине
корабель по Дніпру.
Синя хвиля дніпрова.
Синій луг від росин.
Синьо мріє діброва.
Синь..
Далеч — повінь барвінку,
ні хмарини ніде..
Безтурботно і дзвінко
корабельчик гуде.
Розступаються гори,
прибережні сади.
Горне Канівське море
кучугури води.
У безмежжі морському
забуттям поросла
не помітна нікому
тінь старого русла.
Та в огромі бездоннім
грає глина руда.
На дніпровім кордоні
швидше плине вода.
Виростає суворо
за горою гора.
Мчить кораблик до моря
синім шляхом Дніпра.

* * *

Із полонини
я спостерігав,
як сонце над червоною горою
різьбило
вечір.

Вогняне точило
черкнуло скелю
і скотилося
в рожеву піну хмар.

Із полонини темної
зійшов
я на вершину вечора
й побачив:
за іншою
червоною вершиною
різьбило сонце вечір
в піні хмар.

ГІРСЬКА ЛЕГЕНДА

Шугав орел в обіймах урагану.
Орлові не страшні вітри холодні.
Та є вітри, які орлів змагають
і кидають у марево безодні.

Упав орел грудьми на гострі скелі,
пролив на гострі скелі кров гарячу.
Йому чорнява дівчина-горянка
подарувала замість неба
стелю.

Вигоювала рани чар-травною
горянка у колибі на бескидді.
Під скелею гніздилася тривога --
орлові краще смерть,
аніж безкрилля.

О, краще смерть!..
Але дівочі коси
над ним шуміли чорним водоспадом.
Він часто бачив,
як горянка боса
в гірським потоці коси полоскала.

Він був орлом..
А може, то легенда.
Бо по весні
з колиби вийшов легінь.
Його чорнява дівчина-горянка
засмучено в дорогу проводжала.

РАДІОЛА

Здавалася порожня та кімнатка
фортецею майбутньої сім'ї.
Розклали на підлозі для порядку
ми вузлики даровані свої.

Засмучено білили стіни голі,
було тоді насправді не до втіх.
А ми собі купили радіолу,
сусідам настороженим на сміх.

Світилася кімнатка, наче зала,
сміявся ніжних дзвоників букет.
Одна лише платівка нам співала —
на більше не одважився бюджет.

Вікно ранкове сіяло квітчасту
веселку незвичайних кольорів.
Зелений вогник семафором щастя
у нашій радіолі майорів.

Ніколи не кривили ми душею,
ділили щастя з добрими людьми.
Не вабили нас люстри недешеві,
не кажучи уже про килими.

Колише рідна пісня нашу долю,
і дзвоники сміються при вікні.
Весело грає наша радіола
і гратиме довіку вдалині.

КІОСКЕРКА

Край музичного кіоска
бродять лицарі пісень.
І платівка чорним лоском
осяває літній день.

Ех, платівка-лиходійка!..
Кіоскерка молода
зачаровану платівку
на прилавок виклада.

Мелодійною рукою
радіолу відкрива.
Над платівкою верткою
кружляє голова.

І сміються очі карі,
линуть марші та пісні.
Розпашілі тротуари
слухачам уже тісні.

Ой платівка-лиходійка,
вальси юні і старі!..
Не спиняється платівка,
світить вечір ліхтарі.

Віти зоряні, тужаві
синій вечір нахиля.
Між планетами кружляє
зачарована Земля.

* * *

Мій перший друже,
смуток нам не личить!
Сьогодні я тебе не впізнаю.
Нещадний вік січе твоє обличчя,
сніги вінчають голову твою.

Невже це ти?
Мій друже, що з тобою?
Проймає туга, мабуть, недарма.
Вітри метуть мітлою сніговою.
Настала вже пора,
прийшла зима...

НОВОСІЛЛЯ

Братові Василю

Валять, крушать білу хату,
білий пил кружляє.
Стогне стріха пелехата,
ронить мох іржавий.

Ох, веселенька ж робота!
Лупить лом щосили.
Онучата жовтороті
раді і щасливі.

Онучатам це не сниться:
в білій веремії
поруч хата-цегляниця
вікнами зоріє.

Буде їм тепер папуга,
буде білка, буде люстра дивна.
Засвітились молодістю вдруге
дід, бабуся, тато, мама — вся родина.

Ще дримає телевизор більмооко,
від антени бовваніє тінь вусата.
Білим пилом розлетілась на всі боки
і лягла у чорну землю баба-хата...

Сяють вікна, скачуть зайчики веселі.
А делеченька кружляє низько-низько.
Учепився за шматок старої стелі
гак покручений зелений —
від колиски.

БОГ СВІТЛА

Обмотав дід цупкими дротами
півземлі на своєму віку.
Золотаві стовпи завертали
з магістралі
на стежку сільську.

Був дід парубком справді веселим,
і не раз о вечірній порі
нареченим у кожній оселі,
наче бог,
дарував по зорі.

Ех, літа!
Ба, вже й північ пробила...
Дід куняє
при темнім вікні.
Парубків кличе ніч горобина,
і до ранку
не гаснуть вогні.

ГОРДА МАРИНА

Нафталіном пахне сукня в скрині.
За вікном од вишень червоно.
Задивився на Марину
крізь шибки русявий червень.

Линуть над селом пісні весільні,
стелиться на щастя м'ята-рута.
Кажуть про Марину:
«Що в красі її,
як заміж не беруть...»

Кажуть нишком про Марину:
горда,
із таких,
котрим не всяк догодить.
Мабуть, вийти дівці хочеться
тільки за ученого
чи льотчика.

Може, вчений той чи льотчик
десь у полі, недалеко...
Заблукала у гречках молочних
дівчина,
і стрівся їй лелека.

НЕЗНАЙОМКА

«И странной близостью закованный,
Смотрю за темную вуаль,
И вижу берег очарованный
И очарованную даль»

Олександр Блок

Хто ти, хто ти,
Незнайомко
із засмученим лицем?
Профіль висічений тонко
зачарованим різцем.

На небесному екрані
профіль ангельський тремтить...
Незнайомко,
зірко рання,
що ж бо так тебе гнітить?

Десь бринять веселі вальси,
звуки плинуть,
мов вода.
Усміхнися,
не печалься,
Незнайомко молода!

Може, ти найкраща в світі,
та судилась не мені.
Таємницею повіти
твої риси неземні.

Зупинюсь я за півкроку
тільки стрічним на путі.
Не всміхайся,
Незнайомко,
посумуй на самоті.

Будь у пам'яті сумною —
до лиця тобі печаль...
Я проходжу стороною.
Тане профіль твій...
Прощай!

БЕЗСОННЯ

Чого не спить воно,
оте вікно, —
у небі ночі та й одне-єдине?
За що катує полум'ям воно
когось там у нестерпній самотині?

Горить вікно яскраве і сумне,
сигналізує порошинами завії.
Ніхто його мовчання не збагне,
ніхто його думок не зрозуміє.

Одне вікно.
І тінь у нім — одна.
Обпалена безсонням тінь жіноча.
Куди так пильно дивиться вона,
мов чорна голівешка в пеклі ночі?

Чого душі не спиться у теплі,
кого, з яких доріг вона чекає?
Мовчить вікно.

Лиш ніжну тінь на склі
сніжинка зачарована черкає.

А може, не одне оте вікно...
Прозріння дзвонить полум'ям у скроні:
моє вікно
також не спить давно.
Я теж —
лиш тінь
на вогнищі безсоння.

ЗІРВАНА КВІТКА

Мов птиця у клітці,
сумує між нами
зірвана квітка...

Летять пелюстками
літа молодії,
літа перелітні.

Немає надії,
що квітка
розквітне.

Любове,
ще рано...
Цвіти нам довіку!

Сумує між нами
зірвана
квітка.

* * *

Вона жива, любов моя єдина,
ніщо її у серці не уб'є.
Примара щастя огортає димом
обличчя неціловане твоє.

Не треба ні розкаяння, ні горя,
миттєвий вогник пристрасті погас.
Любов моя, поранена докором,
стоїть між нами у прощальний час.

Напружено між мною і тобою
тремтить тоненька, ненадійна нить.
Та серце не вміщає дві любові,
а однієї нам не розділить.

* * *

Мені уже не сниться грім прибою.
Не знаю ні розлук, ані повернень,
звикаю до гладенької поверхні,
не вірю чарам пізньої любові.

Мені уже не сниться грім прибою.
Ну що мені робити із собою?

НЕЗРЯЧА ЛЮБОВ

Ти десь поруч. Мовчиш ти, як поле.
Ніжний подих мене обійма.
Та не бачу тебе я.
Довкола —
п'ятьма.

Пригорнися до мене міцніше.
Я засвічую пальці:
ти — є!..
Я зіркими вустами невтійшно
осягаю обличчя твоє.

Ах, яка ж ти нестерпно вродлива!
Це чоло, бровенята оці,
ямка ця невловима, як диво,
на тремтячій шовковій щоці...

Ніч.
Я сплю.
Я не бачу нічого.
Тільки тіні якісь навісні.
Та з подвійного смерку нічного
ти явилась мені
уві сні.

Ах, яка ж ти і справді вродлива!
Це чоло, бровенята оці...
Ти сліпучо смієшся, як нива,
квітку сонця несеш на щоці.

Не проспати б тебе, не забути!
Силует...
Лиш уява німа...
Я не сплю вже, п'ятьмою закутий.
Теплий подих мене обійма.

Я силкуюсь тебе пригадати,
повернути з туманного сну.
Я питаю темряву:
яка ти?
Розриваю завісу нічну.

Ти десь поруч.
І мороку круча
пахне шовком твоєї щоки.
Тільки тінь...
Тільки проблеск болючий...
Тільки пальці горять,
мов свічки.

Очі

Спочатку — небо. Безмежне, як чекання.
Потім
у небі
крапка.
Потім тире.
Потім нулі ілюмінаторів.
І врешті — очі.
Нічого не треба!
Лиш очі,
лиш очі...
В очах твоїх — небо...

ДІВОЧИЙ ХОРОВОД
У НІЧ НА ІВАНА КУПАЙЛА

На Івана на Купайла
йшли ми кладкою вузькою,
і зозуля нам кувала
над зеленою рікою.

І вербичка невеличка
нас на березі стрічала.
Прикрашали ми вербичку
жовтожарими стрічками.

Ми пахучу руту-м'яту
і колосся золотаве
у косу її сріблясту
над рікою заплітали.

Танцювали — не пристали,
до води вінки несли ми
і шукали на світанні
квітку-папороть щасливу.

Перебігла нам дорогу
на леваді Мавка мила.
Не знайшли ми там нічого,
тільки ніжки натомили.

Розцвітала за межею
квітка долі молодї.
І пливли вінки рожеві
за водою, за водою.

ОСІННІЙ ВІК

Ятрить очі неслухняне,
посивіле пасмо кіс...
День дівочими піснями
відплива за синій ліс.

Прощавай, гірка любове!
Гасне сонце на лиці.
Жовте листячко вербове
кружеляє на ріці.

Небо осені безкрає
сумно дивиться в ріку...
Вечоріє на віку,
а душа чогось чекає.

НОВОРІЧНИЙ РОЗДУМ

Жадаю правди. Мучуся ночами,
ловлю ранкові зорі голубі.
Себе у світі змерзлому вивчаю
і скреслий світ шукаю у собі.

Докопуюсь до істини простої,
до кореня праслова і рядка.
Доскіпуюсь, допитуюся: хто я?
І що таке — душа моя тремка?

Колись у чистий сніг я сів жито.
І мати у дарунок принесла
маленьке чудо місячно-сріблисте —
дзеркальну кулю із крихкого скла.

Вона світилась на моїй долоні,
принадна і єдина, як земля.
У ній, немов у повені холодній,
світився світ.
Світився гордо я.

Непросто землю вдержати щасливу,
такий цей світ незручний і хисткий...
Легка моя планета, срібне диво,
ковзнула враз
і випала з руки.

І вибухла на порох, на осколки
моя планета, зіронька моя.

Із кожного осколочка стооко
дивився я.
Дрібний,
маленький я.

Жадаю правди. Істині у вічі
дивлюся прямо крізь віки смутні.
У сніжну ніч ялинка новорічна
в душі моїй засвічує вогні.

Цвіте останній раз покірне древо.
Цвіте наш дім.
Цвіте моя сім'я.
На хвої світять кулі кришталеві,
і в кожній — світ.
І в кожній кульці —
я.

НАДІЯ

Відчай, смуток, сумніви зборов я,
розігнав по світу хмари злі.
Птице щастя,
дай мені здоров'я,
принеси мені надію на крилі!

Птице щастя, де ти, озовися?
Мить життя пір'їною зрина.
Крик прощальний лине з небовисі,
і до серця доторкається луна.

Тільки слід у небі золотиться
відблиском незримого крила.
Птице щастя,
може, ти Жар-птиця,
може, ти у рідну казку перейшла?

Ти лети, Жар-птице таємнича,
у літа веселі, молоді,
ти рум'янцем окропи обличчя
і скупай мене в живій росі-воді.

Хай гукну я
голосом дніпровим,
заспіваю з чистої роси.
Птице щастя,
дай мені здоров'я,
принеси мені надію,
принеси!

ДУМА ПРО КАЛИНОВУ СОПІЛКУ

Земле-батьківщино,
ти моя навіки!
Тут я із калини
вирізав сопілку.

А калина, а калина під горою
чатувала долю прадіда-героя.

В житі перепілка
полоскала крила.
Плакала сопілка,
грала-говорила.

А калина, а калина під горою
колисала серце прадіда-героя.

Сонце кумачеве
сходило несміло.
Шабелька сталева
у землі дзвеніла.

А калина, а калина під горою
пам'ятає славу прадіда-героя.

Земле матрина,
ти моя навіки!
Правнук із калини
виріже сопілку.

А калина, а калина під горою
проросте моєю піснею земною.

НА ОБРІІ СЛЬОЗИ

Згадалося...
Казкового бінокля
солдат подав замислено мені.
І я за склом, від подиху намоклим,
побачив шлях,
неначе уві сні.

Його так близько зроду я не бачив —
стовпи дротами грали: дожени!..
І я відчув усім єством дитячим —
це шлях у світ,
це голос далини.

Мене десь там,
за обрієм широким,
чекало те, чого ще не було...
Бінокля повернув я іншим боком,
і ось на шлях мій вибігло село.

І я, хлопчак, побіг.
Побіг щодуху
за обрії,
за сонячну межу.
Сікли мене дощі і завірюхи,
а я все біг.
Я досі ще біжу.

Біжу, і задихаюся від болю,
і падаю в розчахнуті степи.

На обрії сльозини голубої
в тумані бачу зморені стовпи.

Не хочу я казкового бінокля.
Боюся:
враз у лінзу неземну
побачу те,
що в пам'яті замовкло,
чого ніколи вже не дожену.

МОЯ ДОЛЯ

Ти зі мною, моя доле,
в радості й журбі.
Не клянущ тебе ніколи,
а клянущ тобі.
Доле, ненько моя сива,
сестро журавля!
Вірю, доле, ти щаслива,
як моя земля.
Ти багата хлібом слова,
ти в житах росла.
Рідна доле, будь здорова,
як жива роса!
Не схиляєш ти слухняно
гордого чола.
Ти від ласої омани
душу вберегла.
Перед нами — поле честі.
Доле, ми в бою!
Гроловицею січеш ти
Підлості змію.
Доле, доле, ти зі мною
в радості й журбі.
Не клянущ тебе сльозою,
а клянущ тобі.
Хай зіниці нам не коле
ночі машкара.
Будь здорова, моя доле,
як вода Дніпра!

КАЛИНОВА ПІСНЯ

Далекий нащадку,
ти чуєш мене?
Я пісня твоя чорноброва.
Корінням січу я мовчання земне
і зблискую паростком слова.

Нащадку, несу я до тебе з імлі
пилинку земного блакиту.
Гукаю розвіяним смутком золи:
далекий нащадку,
який ти?

Яка тебе дума ночами пече,
куди ти летиш після мене?
Чи, може, у гротах вологих печер
покірно мовчать мої гени?

Ти чуєш, нащадку?
Я — пісня твоя,
твоя негасима кровина!
Я вірю:
над білим крилом ручая
тобі ще співає калина.

Я вірю:
за дальнім земним віражем
забути не зможеш мене ти.

Нащадку,
лиш пам'ять навек збереже
закуту в морози планету.

Десь там,
за віками,
зросте на гіллі
калинова ягода слова.
Ти чуєш, нащадку?
Я — пам'ять землі,
я пісня твоя чорноброва!

РОЗМОВА ІЗ СОНЯХОМ

Соняху, світи мені до скону,
злотом вишивай мою брову!
У твоєму царстві шелесткому —
чую:
мчать козацькі коні,
лучник напинає тятиву.

Соняху,
незвідана плането
в мірадах зір-соняшничат!
Над світами полум'я несеш ти.
Мчать комети,
мчать важкі ракети,
та ніяк до тебе не домчать.

Не просплю тебе,
устану вранці
і промію очі у росі —
хай печуть мене жовтогарячі,
вогняні твої протуберанці,
хай купають
у своїй грозі!

Соняху,
світи мені в дорозі,
грій мене у далечі тривожній...
Крізь простори синьополі,
крізь думки мої і болі,

крізь віки задимлені —
соняху,
світи мені!

Соняху, світи над світом рясно.
А коли
в зіницях
сонце згасне —
і тоді в п'їтьмі
світи безстрашно...

З вічної своєї висоти —
соняху,
світи!

З М І С Т

Третя спроба 5

МОЇ ВИСОКІ ЛЮДИ І ДЕРЕВА

Чудо 8

Рідна мова 10

Одвічне коло 12

Таємниця степу 13

Імена чоловічого роду 14

Гвардійський знак 15

Біль Освенціма 16

Сняться батьки живими 19

Щасливий сон 20

Почерк 22

Посвячення у слово 23

Сиві сні мої 25

Обіймаю піснею 27

Сік землі 28

Подільський шлях 29

Прекрасна смерть 30

У чеканні дощу 32

Грім на світанку 33

Сійся-родися! 34

«Прокладають асфальт» 35

Місто 36

Атеїстичний етюд 37

Прощання Юліуса Фучика 38

«Гей, пасе хлопчина хмари» 39

Мить 40

Коли я хмелем повітря впиваюсь	41
Єдиний	43
Віраж	44
Фатальна молитва	45
Глобус Місяця	46
Вікно	47
«Коли мене на цій землі не стане»	48
Бузкове братання	50

В СУЗІР'Ї ПЕКТОРАЛІ

«Душі потрібен спокій»	54
Мадонна	55
Альтернатива	57
Число 13-те	58
Чому?	59
Вік ХХ. Автомати	60
Ніч у полі	61
Нерви	62
Антитеза	63
Останнє бажання Степана Руданського	64
Дивлюсь на сонце!	66
Похвальне слово одному честолюбному чоловікові	67
Скарга філолога	68
Художник	69
Основа	71
Робота	72
Чергування у газетному цеху	73
Заздрому — на незабудь	74
«Ти наче й не орел»	75
Пригода на службі солдата Драча	76
Погоня	78
Маг	81
Ілюзія	82
Про шкоду футбольного матчу	83

Морський бій	85
Кроки	86
«Так мені, бува, не вистачає»	88
«Кімната у районному готелі»	89
Відчай орлів	90
Ой летіли снігурі!	91
Любов до природи	93
Клітка	94
«По зелених маршрутах весни»	95

НА ОБРІЇ СЛЪОЗИ

Яблунька-зерниця	98
Біле видиво зими	100
Сніг у квітні	101
«Весна, весна...»	102
Зелені семафори	103
«Град над садом ходить косо»	104
Прогноз	105
Тече Мурашка	106
Глибини Канівського моря	108
«Із полонини я спостерігав»	109
Гірська легенда	110
Радіола	111
Кіоскерка	112
«Мій перший друже»	113
Новосілля	114
Бог світла	116
Горда Марина	117
Незнайомка	118
Безсоння	120
Зірвана квітка	121
«Вона жива, любов моя єдина»	122
«Мені уже не сниться грім прибою»	123
Незряча любов	124

Очі	126
Дівочий хоровод у ніч на Івана Купайла	127
Осінній вік	128
Новорічний роздум	129
Надія	131
Дума про калинову сопілку	132
На обрії сльози	133
Моя доля	135
Калинова пісня	136
Розмова із соняхом	138

Петро Моисеевич Перебийнос

ТРЕТЬЯ ПОПЫТКА

Стихи

Київ, «Радянський письменник», 1983

(На українському мові)

Редактор *Б. П. Степанюк*

Художнє оформлення *А. М. Пулицевського*

Художній редактор *Н. В. М'яскова*

Технічний редактор *Л. Д. Макачук*

Коректор *Т. К. Щетельська*

Информ. бланк № 1470

Здано на виробництво 14.07.83. Підписано до друку 14.10.83. БФ 50820. Формат 70×100^{1/32}. Папір для глибокого друку. Банниківська гарнітура. Високий друк. 4,5 фіз.-друк. арк., 5,85 ум.-друк. арк., 9,75 ум. фарб.-відб., 4,06 обл.-вид. арк. Тираж 5000 пр. Зам. 3-217. Ціна в оправі 85 к. Видавництво «Радянський письменник», 252054, Київ-54, вул. Чкалова, 52. Київська книжкова фабрика «Жовтень» РВО «Поліграфкінга», 252053, Київ-53, вул. Артема, 25.

Перебийніс П. М.

П27 Третя спроба: Поезії.— К.: Рад. письменник, 1983.— 143 с.

Нова книжка українського радянського поета, лауреата Республіканської комсомольської премії імені Миколи Островського присвячена моральній проблематиці, темі утвердження благородних гуманістичних ідеалів у вік науково-технічного прогресу.

Третя спроба — метафоричне відображення найвищої напруги всіх душевних та фізичних сил людини, найглибшого її зосередження у вирішальні хвилини життя.

П $\frac{4702590200-139}{M223(04)-83}$ 120.83.

У2